

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Ylilahti, Minna

Title: Parantamisesta globaalihistoriassa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Ylilahti & Agricola - Suomen historiaverkko, 2018.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Ylilahti, M. (2018). Parantamisesta globaalihistoriassa. Agricolan kirja-arvostelut, 17.7.2018.
<https://agricolaverkko.fi/review/parantamisesta-globaalihistoriassa/>

Parantamisesta globaalihistoriassa

17.7.2018 | MINNA YLILAHTI

JAA:

Markku Hokkasen ja Kalle Kananojan toimittama teos Kiistellyt tiet terveyteen.

Parantamisen monimuotoisuus globaalihistoriassa avaa nimensä mukaisesti tarkasteltavaksi parantamisen historiaa ja esittää tapaustutkimusten valossa sen kehitystä ja muuttumista.

Hokkanen, Markku, Kananoja, Kalle: *Kiistellyt tiet terveyteen. Parantamisen monimuotoisuus globaalihistoriassa*. SKS, 2017. 335 sivua. ISBN 978-952-222-840-6.

Kiistellyt tiet terveyteen on monella tapaa mielenkiintoinen esitys; sen kautta hahmottuu parantamisen ja erilaisten käytäntöjen taustalla vaikuttavia historiallisia ja yhteiskunnallisia kehityskulkuja, ja lukija pääsee myös tutustumaan yksittäisiin esiin nostettuihin henkilöihin ja tapahtumiin. Lisäksi teoksen artikkelit johdattavat melko erityyppisiin parantamiskulttuurin tarkasteluihin, sillä ne käsittelevät eri maantieteellisillä alueilla esiintyneitä valtakysymyksiä ja valtakamppailuja hyväksyttävistä parantamisen tavoista. Näihin kamppailuihin ovat vaikuttaneet yhteiskuntaluokka ja kolonialistisessa kontekstissa rodun kategoria sekä yleisemmin sukupuoli, joka tarkoittaa lähinnä miesten valtaa suhteessa naisiin parantajina.

Teos avaa mielenkiintoisen tarkastelukulman terveydestä, terveystehistoriasta, itsehoivasta ja parantamisesta kiinnostuneille lukijoille. Kokonaisuutena kirja on miellyttävää ja viihdyttävää luettavaa mutta myös selkeästi suunnattu tieteilijöille. Teos on artikkelikokoelma, joka alkaa artikkelilla, jossa esitellään

paitsi pitkän aikavälin globaalihistoriallisia tapoja lähestyä terveyden kysymyksiä, myös esitellään käsitteitä, joiden varassa teos operoi. Kirja lähtee siitä ajatuksesta, että lääkitsemisen käytäntö ja kulttuuri on moniarvoista ja että eri näkemysten ja järjestelmien välillä on kilpailua. **Ulla Pielan** (teoksessa sivulla 84) artikkelissa neuvottelu terveys- ja sairauskäsityksistä sekä parantamisen perusteista kiteytyy näin:

Parannustapojen ja hoitomuotojen teoreettinen luokittelu lääketieteeseen, kansanlääkintään ja vaihtoehtomedisiinään hyödyttää kuitenkin lähinnä vain tutkimusta, sillä käytännössä, kuten terveydenhoidon historia osoittaa, kaikki mahdolliset hoitomuodot järjestelmästä riippumatta ovat saattaneet olla käytössä etenkin vakavien tautien parantamisessa. Vaikka yleisessä kielenkäytössä puhutaankin lääkintäjärjestelmistä, kyse ei kuitenkaan ole ehyistä ja muuttumattomista ideologisista ja toiminnallisista kokonaisuuksista vaan pikemminkin alati muuttuvista ja kiistanalaisista filosofioista, joilla on ollut muunkinlaisia tavoitteita kuin sairauksien parantaminen.

Zimbabwealaisen Shona-kansan parantaja. Kuva: Hans Hillewaert / Wikimedia Commons.

LÄÄKINTÄJÄRJESTELMIEN VUOROVAIKUTUS JA KULTTUURISUUS

Esimerkiksi **Jaakko Takkisen** artikkelissa tiibetiläisestä lääketieteestä ja globalisaatiosta käsitellään teemaa *hybridisaation* käsitteen kautta. Hybridisaatio viittaa Takkisen mukaan prosessiin, jossa kulttuurinen globalisaatio ja sen vaikutteet kohtaavat ja sekoittuvat paikalliseen kulttuuriin sitä muokaten mutta

myös lainaten sen sisältöjä ja käytäntöjä. Tiibetiläisen lääketieteen kohdalla se on tarkoittanut sitä, että perinteestä on muotoutunut uudenlaisia sovelluksia. Länsimaisen lääketieteen ja perinteisten hoitomuotojen sekoittuminen on maailmanlaajuinen ilmiö. Tämä tarkoittaa käytännössä sopeutumisprosessia, jossa kaksi järjestelmää limittyvät. Prosessi on kiinteässä suhteessa hoidon ja hyvinvoinnin tuotteistumiseen ja laajemmin kaupallistumiseen, ja sitä kautta perinteisessä hoitomuodossa korostuvat sellaiset piirteet, joista on hyötyä hyvinvoinnin markkinoilla. Tiibetiläisen lääketieteen esimerkissä perinne on lopulta vahvistunut hegemonisena tiedon lajina, koska siitä on kehkeytynyt myös kansainvälinen teollisuudenala.

Lääkintäjärjestelmät ja lääkitsemisen kulttuuri ajatellaan teoksessa sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneiksi ja muutoksessa oleviksi. Lääkitsemisen kulttuuria voi ajatella kenttänä, jossa on monia yhtäaikaista hoitamisen ja parantamisen logiikoita rinnakkaisesti ja vuorovaikutuksessa keskenään. Ennen modernia biolääketieteen kehittymistä ja institutionaalistumista lääketiedekin oli vain yksi järjestelmä muiden yhteydessä. Lääkintä ja parantaminen eivät siis ole irrallaan maailmankatsomuksellisista arvoista, ja näkemyksistä tai käsityksistä tiedosta ja tietämisestä. Tällä on valtavasti merkitystä esimerkiksi diagnostiikan yhteydessä. Nykymaailmaan sijoittuvana esimerkkinä voisi mainita esimerkiksi kronologisen iän merkityksen kuntoisuuden tai erilaisen pystyvyyden arvioinneissa.

”Parantaja apulaisineen hoitaa kolottavaa lonkkaa Taivalkosken Loukonvaarassa” (1917).
Kuva: Samuli Paulaharju / Museovirasto, Historian kuvakokoelmat.

SUOMALAISIAKIN TAPAUKSIA, MUTTA ENNEN KAIKKEA GLOBAALI NÄKÖKULMA

Erityisesti suomalaisesta parantamisen historiasta kiinnostunut löytää teoksesta esimerkiksi Pielan artikkelin parantamiskäytännöistä varhaismodernilta ajalta Suomessa ja **Suvi Rytty**n artikkelin erityisesti Karjalassa esiintyneestä luonnonparannusinnostuksesta ja Kuhne-hoidon suosiosta. Rytty'n artikkelissa kerrotaan, miten luonnonparannus kehittyi Suomessa yhteiskunnalliseksi uudistusliikkeeksi 1800-luvun puolen välin tienoilla. Se syntyi vastareaktionä teollistumisen ja kaupungistumisen sekä modernin elämäntavan synnyttämiin ilmiöihin, ja elämäntavan muutos nähtiin moraaliselta kannalta syyksi erilaisiin sosiaalsiin ongelmiin kuten alkoholismiin ja köyhyyteen. Luonnonparannus miellettiin ehkä saksalaisittain jonkinlaiseksi elämänuudistusliikkeeksi, jossa etsittiin utooppisia asioita kuten aitoutta, puhtautta ja parempaa ihmisyyttä. Ymmärrettäväksi luonnonparannusinnostus tulee, kun sen käytännöt suhteutetaan ajan lääketieteellisiin vastaaviin. Biolääketiede ei ollut vakiinnuttanut asemaansa ja koko parannusmenetelmien kenttä oli hajanainen. Yhteiskuntatieteellisenä tutkijana lukiessa huomio kiinnittyy siihen, että tämänkaltaisista uskomusliikkeistä puhuttaessa olisi teoksessa ollut lisäksi hyvä tarkastella niiden haittavaikutuksia.

Teos on siis kokoelma mukaansatempaavia, joskin hieman erityyppisiä tapaustutkimuksiksi luonnehdittavia artikkeleita. Kirjan fokus on globaalihistoriallinen tarkastelu, joka avaa mielenkiintoisen, laajan kuvan terveyden ja parantamisen menneisyyteen, mutta jossakin kohdin lukijaa helpottaisi ehkä hieman yksilöidympi jaottelu, otsikointi siitä, mihin kontekstiin käsittely kytkeytyy. Näkökulma on laaja, ja se piirre tekee teoksesta paikoin hieman raskaan lukea. Kirja on kuitenkin varsin tervetullut suomenkielinen esitys tutkimuksellisesti monitieteisestä aihepiiristä. Teoksella on annettavaa erityisesti terveyttä ja hyvinvointia tutkiville sekä alan opiskelijoille. Se virittää tarkastelemaan terveyden ja hyvinvoinnin olemusta etenkin historiallisena, muuttuvana ja monia näkemyksiä ja tavoitteita sisällään pitävänä kenttänä. Kehityskulkujen ymmärtäminen asettaa ymmärryksen modernista lääketieteestäkin todennäköisesti toisenlaiseen valoon.

Teos on avoimesti saatavilla [digitaalisena versiona](#), joka perustuu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kustantamaan painettuun teokseen (2017). Teos on lisensoitu Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 International -lisenssillä.

LISÄTIETOJA

- [Kirjan vapaasti saatava, digitaalinen versio SKS:n avoimissa verkkojulkaisuissa](#)
 - [Monta tietä terveyteen – uutta terveysthistoriaa \(Leena Rossi, Agricolan kirja-arvostelut, 20.6.2017\)](#)
 - [Kiistellyt tiet terveyteen \(Pauliina Aarva, Uudistuva terveydenhoito -sivusto, 21.6.2017\)](#)
-

KIRJOITTAJA

Minna Ylilahti, YTT, yliopistonopettaja, Jyväskylän yliopisto.